

Počeci igranja košarke u Hrvatskoj

KOŠARKU SU PRVE ZAIGRALE HAZENAŠICE TIJEKOM ZIMSKIH DVORANSKIH TRENINGA. GRAĐANSKI I ATLETSKI SPORTSKI KLUB IZNAJMILI SU 20. SIJEČNJA 1929. DVORANU ZA PRVU KOŠARKAŠKU TRENING-UTAKMICU, A TJEDAN KASNIJE DOGOVORENA JE PRVA JAVNA PROPAGANDNA UTAKMICA. POBIJEDIO JE ASK, A UTAKMICA JE, PREMA IZVJEŠĆU *NOVOSTI*, BILA VIŠE NALIK „TVRDOM MUŠKOM RUGBYU“

Piše **Miroslav Šarić**

Četrdeset godina nakon nastanka košarke, prva je košarkaška utakmica u nas odigrana 27. siječnja 1929. između zagrebačkih hazenaških ekipa, *Akademskog športskog kluba* i *Prvog hrvatskog građanskog športskog kluba* u dvorani C Zagrebačkog zbora na Savskoj cesti.

Prva trening-utakmica

Košarku ili *basketball*, kako su je tada nazivali, prve su zaigrale hazenašice tijekom zimskih dvoranskih treninga. Tada ponajbolji zagrebački hazenaški klubovi, *Građanski* i *Atletski sportski klub*, iznajmili su u nedjelju 20. siječnja 1929. dvoranu Zagrebačkog zbora i odigrali prvu košarkašku trening utakmicu. Dnevnik *Novosti* je 23. siječnja objavio vijest o tom događaju, ističući da se proširio broj športova kojima se bave žene: *"Od sportova s kojima se kod nas žene, točnije djevojke, bave najrašireniji su: hazena, tenis, plivanje, a po nešto i laka atletika. Gimnastika goji se mnogo... Ali nedjeljna priredba Akademskog i Građanskog pokazuje nam da postoje još neka rješenja, kod nas malo poznate igre basket-balla"*.

U dvorani koja je zimi služila za trening tenisača grijanja nije bilo. Za utakmice, tehnički je vođa ASK-a Lucijan Kovačić objašnjavao pravila igre. Dogovorom ekipa odlučeno je da se iduće nedjelje odigra prva javna propagandna utakmica.

Prva javna utakmica

Unatoč velikoj hladnoći, na utakmicu 27. siječnja 1929. došlo je tri-

Milan Kobali

Marijan Maržan

desetak gledatelja. Sudio je Lucijan Kovačić, iznimni zaljubljenik u šport, koji je i inicirao taj povijesni događaj. Unatoč, pogotovo za današnje prilike, užasnim uvjetima, hazenašice - koje su se često borile s vremenskim neprilikama i na otvorenom - hrabro su utakmicu privede kraju. Pobijedio je ASK, iako je u poluvremenu vodio *Građanski* (7-4). Izvjestitelj *Novosti* je 28. siječnja 1929. napisao *"... jučer se igrao basket-ball, ali ne u pravilnom obliku, već onako: prerađeno prema prilika. Zato su i igračice uživale priličnu slobodu u igri: nije se mnogo pazilo na foulse, nije bilo penaltija, a bilo je i nešto previše energije u igri. Padalo se više nego što je trebalo, imali smo gužve i prodiranja koji su poprimali, radi velikog oduševljenja igračica, oblike vrlo strane pravom basket-ballu, nešto slična tvrdom muškom rugbyu. Ali, to možda samo tako izgleda, jer smo očekivali mnogo manje snage i borbe, a mnogo više taktike i točnosti"*. Iz izvještaja doznajemo da su u publici *"dame bile u manjini"* i da, *"kao uvijek, roditelja i nastavnika nije bilo"*.

Pravila na prvoj utakmici

Izvjestitelji pišu da igralište nije bilo pravih dimenzija niti je bilo označeno. Umjesto koševa spominje *"golove koji nisu imali odbojne daske. Golovi su bile košare otvorene gore, a dolje zatvorene. Otvor je jedan metar u dijametri, a gol je bio polučan kad se obična hazenska kožnata lopta ubaci u mrežu"*. Ekipe su imale po sedam igračica, a s loptom se kretalo

Prag 1938. godine - prva službena košarkaška reprezentacija Kraljevine Jugoslavije

bacajući je u zrak, a ne udarajući je o tlo. Lopta se nije smjela držati dulje od tri sekunde, a mogla se nositi tri koraka. Željezni обруч bez ploče montiran je na visinu od tri metra, a obavijen je rastrganom mrežom s nogometnih vrata. Prekršaji su kažnjavani ubacivanjem lopte u koš s udaljenosti od 6 m. Igralo se 2x25 minuta. Ubačena lopta u koš vrednovala se jedan bod.

Košarka u sokolskom društvu

Nakon utakmica hazenašica zimi 1929. godine, košarka se nastavila igrati u Sokolskom društvu *Zagreb II*. Na prijedlog prednjaka Marijana Maržana, košarka se počela igrati krajem 1932. u dvorani Prve muške realne gimnazije na današnjem Rooseveltovom trgu. Budući da u prvo vrijeme nije bilo koševa, po jedan igrač iz svake ekipe popeo se na jedan od dva nasuprot postavljena kozlića na kojem je hvatao lopte koje su dobacivali njegovi igrači. Prema tadašnjim pravilima, lopta se ubacivala u vlastiti koš. Tek je 1956. na kongresu FIBA-a promijenjeno to pravilo i lopta se od tada ubacuje u suparnički koš.

U Sokolskom je društvu pogodak bio postignut ako je igrač, stojeći na kozliću, uhvatio loptu i ostao na kozliću. Da bi igra bila slična pravoj košarci lopta je morala biti dobačena u luku. Nakon toga je igrač dodao loptu najbližem suparničkom igraču. Igralo se do određenog broja postignutih pogodaka, npr. do 20.

Prvi košarkaši

Za lijepa vremena igralo se na Srednjoškolskom igralištu, gdje je uređen prvi košarkaški teren u Zagrebu. Prvi igrači košarke bili su svestrani športaši: Zdenko Tončić, John Oliver Ames, Zvonimir Neferović, Božidar Stefanini, Milan Kobali, Marijan Maržan i Franjo Birtić. Oni su preveli nekoliko pravila basketballa i u dogovoru

napisali prva domaća pravila. U prvo su vrijeme novu igru različito nazivali: *basketball*, košovka, košomet, koškanje i košarka. Izabran je posljednji naziv. Prve ploče s obručima, odnosno koševima, izradio je Franjo Birtić.

Prve košarkaške utakmice

U proljeće 1935. godine održana je javna vježba Sokolskog društva *Zagreb II*, na kojoj je bio i prikaz košarke. Ekipe, koju je činilo sedam članova Sokolskog društva *Zagreb II*, pod nazivom studentska reprezentacija Jugoslavije, odigrala je 20. ožujka 1938. u Rimu prvu međunarodnu utakmicu. U predigri utakmice Italija - Mađarska našu je ekipu svladala druga reprezentacija Italije sa 59-17. U prigodi X. svesokolskog sleta u Pragu odigrana je 5. svibnja 1938. godine utakmica s reprezentacijom Čehoslovačke. Ekipe Sokolskog društva *Zagreb II*. nastupila je pod nazivom košarkaška reprezentacija Jugoslavije i izgubila 28-76.

Prvo je službeno prvenstvo Jugoslavije održano 1940. godine u Borovu, na stadionu *Bate*, u organizaciji Sokolskog saveza Kraljevine Jugoslavije. Nastupile su ekipe sokolskih župa iz sedam gradova u konkurenciji članova, članica, naraštajaca i naraštajki. Ekipe članova i naraštajaca Sokolske župe *Zagreb II*. osvojile su naslov državnih prvaka.

Literatura

1. Službena međunarodna pravila za basket-ball (1933). Zagreb: Naklada Gimnastikon.
2. Kobali, M. (1957). Košarka. Zagreb: Sportska stručna biblioteka Saveza sportova Hrvatske.
3. Kobali, M. (1984). Stvaranje košarke u Zagrebu (1). *Povijest sporta*. 60 (15), 271 - 277.